

Referanse: Sak MRU 5/25 (Se MKR-sak 04.7)

Arkivsak: 23/00301-2

Innspill til sak om rasisme (mulig KM-sak)

Sammendrag

Rasisme kan defineres som «en forestilling om at mennesker har negative karaktertrekk på bakgrunn av etnisitet, hudfarge, kulturelt eller religiøst opphav, og å la dette ligge til grunn for underordning og diskriminering av dem». Rasisme er en form for etnisk diskriminering, og innebærer en krenkelse av menneskeverdet. Over hele verden, også i Norge, blir mennesker fratatt sine rettigheter på grunn av deres hudfarge, etnisitet eller nasjonalitet. Rasisme er et alvorlig menneskerettighetsbrudd, og forbudet mot rasisme er inntatt i norsk lov.

Den norske kirke har jobbet mye med dette, ikke minst gjennom MKRs antiapartheid-engasjement gjennom flere tiår.

De siste årene har blant annet arbeid med migranter, jødedomsutvalget og oppfølgingen etter arbeidet i sannhets- og forsoningskomiteen tematisert rasisme og diskriminering. Kirken trenger god synergieffekt av oppfølging av ulike utredninger og arbeidsprosesser der rasisme er et tema.

For Den norske kirke bør det være viktig å vitne om det kristne menneskesynet ved å praktisere nulltoleranse for rasistiske ytringer og handlinger i kirken. «Mer himmel på jord – kirke i 1000 år» – som ikke er rasistisk eller diskriminerende, men som i ord og handling kan vise en bedre vei.

Vi har tidligere snakket om en mulig kirkemøtesak hvor rasismearbeidet utredes bredere og mer systematisk. På grunn av nedbemanning og generelt mindre kapasitet, kan det være aktuelt å tenke annerledes om form og ambisjoner.

Mellomkirkelig råd inviteres i denne saken til å reflektere rundt følgende spørsmål, som også Menneskerettighetsutvalget har reflektert rundt (se vedlegg nederst i dette dokumentet):

1. *Innhold: Rasisme i verden og i Norge – hva er det viktig å fokusere på?*
2. *Metode: Hvordan kan Den norske kirke best bidra i arbeidet mot rasisme?*
3. *Ressurser: Hvilke ressurser (forskning og fagpersoner) kan kirken spille på i arbeidet mot rasisme?*

Forslag til vedtak

1. Mellomkirkelig råd har følgende innspill til:
 - a) Innhold/fokus:
....
 - b) Metode:
...
 - c) Ressurser
...
2. Mellomkirkelig råd foreslår ...

Saksorientering

Bakgrunn

Definisjon og juridiske rammer

Rasisme kan defineres som: «en forestilling om at mennesker har negative karaktertrekk på bakgrunn av etnisitet, hudfarge, kulturelt eller religiøst opphav, og å la dette ligge til grunn for underordning og diskriminering av dem». ¹ Rasisme er en form for etnisk diskriminering, og innebærer en krenkelse av menneskeverdet.

Over hele verden, også i Norge, blir mennesker fratatt sine rettigheter på grunn av deres hudfarge, etnisitet eller nasjonalitet. Rasisme er et alvorlig menneskerettighetsbrudd, og forbudet mot rasisme er inntatt i norsk lov.

FNs verdenserklæring om menneskerettigheter artikkel 1 slår fast at: «Alle mennesker er frie og med samme menneskeverd og menneskerettigheter». Det finnes en egen FN konvensjon mot rasediskriminering (ICERD), som forbyr diskriminering på grunn av rase, hudfarge, avstamning eller nasjonal opprinnelse.

Grunnloven § 98 bestemmer at ingen skal utsettes for «usakleg eller uforholdsmessig forskjellsbehandling». Straffeloven § 185 forbyr hatefulle ytringer, blant annet rettet mot noens hudfarge eller etnisitet. Bestemmelsen utgjør en innskrenkning av ytringsfriheten.

Likestillings- og diskrimineringsloven § 6 om forbud mot å diskriminere bestemmer at diskriminering på grunn av «etnisitet» er forbudt. Med etnisitet menes blant annet nasjonal opprinnelse, avstamning, hudfarge og språk. Likestillings- og diskrimineringsloven gjelder for Den norske kirke, som dermed er forpliktet til å ikke diskriminere på grunn av etnisitet.

Tidligere engasjement mot rasisme

Den norske kirke har på mange områder markert seg tydelig mot rasisme og diskriminering. På 70- og 80- tallet var Mellomkirkelig råd for Den norske kirke en sentral aktør i kampen mot apartheid i Sør-Afrika, i tett samarbeid med norske myndigheter. Blant annet har Kirkenes verdensråds Programme to Combat Racism vært viktig. Den norske kirke har også et sterkt engasjement mot kastediskriminering, og var med å starte International Dalit Solidarity Networks støtteavdeling i Norge i 2011.

I 2014 hadde Kirkemøtet saken «Kirken og menneskerettighetene». Etter drapet på George Floyd i 2020 og Black Lives Matter bevegelsens fremvekst gikk flere biskoper ut med tydelige uttalelser mot rasisme. Preses understrekte at kirken må være en tydelig motkraft til rasisme både i ord og handling.

Kirken hadde i 2021-2023 en handlingsplan om «Åtte kjennetegn for Den norske kirke i møte med et flerkulturelt samfunn». Handlingsplanen bygger på en

Kirkemøtesak om kristne migranter. Saken fastslår at Den norske kirke skal være en kirke for alle i Norge, altså må vi være mangfoldig og inkluderende. Handlingsplanen er avsluttet, men arbeidet for en inkluderende, mangfoldig kirke fortsetter.

Hvorfor bør Den norske kirke arbeide mot rasisme?

Vi lever i en verden og en tid der menneskerettighetene er under sterkt press. Vi er vitne til polarisering, hatprat, fordommer og rasistiske holdninger.

Rasisme kommer ikke bare til uttrykk gjennom synlig trakassering, skjellsord og diskriminering, men skjer gjennom skjult forhåndsdomming, latterliggjøring og mistenkeliggjøring. Rasisme skaper ulikhet der Gud har skapt likeverd.

Rasisme og diskriminering har vært adressert og behandlet av økumeniske organisasjoner, som Kirkenes verdensråd, og flere av våre søsterkirker.

Kirken skal nå følge opp flere utredninger og arbeidsprosesser som berører rasisme:

- Sannhets- og forsoningskommisjonens rapport. Rasisme mot samer, kvener/norskfinner og skogfinner. Kirkerådet vedtok handlingsplan i desember 2024 som skal følges opp.
- Den norske kirke i møte med jødedom og jøder. Her er det anbefalinger knyttet til arbeid mot antisemittisme. Nært knyttet til dette er også arbeid mot muslimhets og islamofobi.
- Ledermøtesak om ivaretagelse av prester med utenlandsk opprinnelse. Arbeidet har avdekket et behov for bred innsats mot fordommer og rasistiske holdninger i Den norske kirke. Arbeidet ferdigstilles med anbefalte tiltak i januar 2025.
- Arbeid med migrantmenigheter og inkludering av kristne migranter i Den norske kirke (Jf. [Kirken i møte med et flerkulturelt samfunn \(Åtte kjennetegn\) - Ressursbanken, Den norske kirke](#))
- Utvalget som så på Den norske kirkes selvforståelse og rolle i det livssynsåpne samfunnet anbefaler Kirkerådet å utarbeide en mangfoldstrategi for Den norske kirke. En slik strategi vil måtte omhandle tematikk knyttet til inkludering. Minoritet – majoritet og rasisme.
- Oppfølging av arbeidet med LIM [forventningsdokument for likestilling inkludering og mangfold.pdf](#). Det skal settes ned en LIM ressursgruppe i 2025 som skal revidere handlingsplan for LIM arbeidet. Her er nåværende [handlingsplan for likestilling inkludering og mangfold.pdf](#)

Hva ønsker Den norske kirke å oppnå?

- Vitne om det kristne menneskesynet ved å praktisere nulltoleranse for rasistiske ytringer og handlinger i kirken. Mer himmel på jord – kirke i 1000 år – som ikke er rasistisk eller diskriminerende, men som i ord og handling kan vise en bedre vei.

- Synliggjøre at Den norske kirke er en aktiv aktør og samarbeidspartner i arbeidet mot rasisme i det norske samfunnet, og gjennom økumeniske organisasjoner og egnede fora internasjonalt.
- Løfte fram gode ressurser om/mot rasisme. Bevisstgjøring og forebygging kan bidra til at flere føler seg hjemme i kirken.
- Bidra til oppfølging av regjeringens handlingsplaner mot antisemittisme og islamofobi.
- God synergieffekt av oppfølging av ulike utredninger og arbeidsprosesser der rasisme er et tema.

Ressurser

- KIFO v/ forsker Sindre Bangstad arbeider med et forskningsprosjekt om rasisme i Den norske kirke. Formålet med prosjektet er å undersøke hvilke erfaringer prester med innvandrings- eller minoritetsbakgrunn har i sine stillinger med blant annet forskjellsbehandling, rasisme og diskriminering. Forskningsprosjektet skal være ferdig 31.12.25. Prosjektet vil gi kunnskap om hvordan prester med innvandrings- eller minoritetsbakgrunn forstår fenomener som systematisk forskjellsbehandling, rasisme og diskriminering, i hvilken grad de har personlige erfaringer med dette, og hvordan de opplever seg ivaretatt av Dnk på lokalt og/eller sentralt nivå. Funn fra prosjektet kan brukes i arbeid med tiltak.
- Teologisk nemnd, har i denne perioden “othering” på agendaen, som dels er knyttet til rasisme og diskriminering.
- Kirkelig dialogsenter har utarbeidet kurset «Hverdagsrasisme: Hva kan vi gjøre?» for kirkelig ansatte og frivillige.
<https://kirkeligdialogsenter.no/oslo/aktiviteter/aktiviteter-oslo/article/1760183>
- Økumeniske organisasjoner og søsterkirkers arbeid med rasisme, se for eksempel [Racism, Discrimination and Xenophobia | World Council of Churches](#)

Økonomiske/administrative konsekvenser

Dette avhenger av hvordan saken tas videre.

Vedlegg

Innspill til kirkens arbeid mot rasisme fra Menneskerettighetsutvalget den 21.1.25

4. Innhold: Rasisme i verden og i Norge – hva er viktig å fokusere på?

- Det er mer splittelse i samfunnet, og en forverret retorikk mot noen grupper.
- Vi ser mer autoritære regimer internasjonalt.
- Kirken bør støtte systematiske initiativer, som nasjonale handlingsplaner.
- For å få troverdighet er det viktig å vise at det kan være rasisme i kirken også. Det finnes mangfoldsutfordringer i kirken, som uenighet om kvinnelige prester. Noe roller og tillitsverv vanskelig tilgjengelig for noen grupper.
- På hvilket nivå skal fokuset være? Hverdagsrasisme i Norge bør adresseres, rasisme på mikronivå.
- Er flyktningspolitikken rasistisk? Politivold i Norge. Folk blir diskriminert på bussen, ikke bare av staten.
- Kan handle om ulike grupper: Urfolk, utenforskap, kjønnsidentitet.
- Hvordan kirken kan bygge opp beredskap mot rasisme og diskriminering bør være et viktig fokus.
- Nulltoleranse for rasisme er et godt mål. Vi må være tydelige mot rasisme.
- Reflektere over de endringene som skjer i verden.
- Definere hva vi må tenke likt om, og hva som kan være forskjellig.
- Kirkemøtet kan gi en retning ved å gi en uttalelse, det er ikke uvesentlig.
- Hvorfor så lite mangfold i menigheter? Handler det om kultur eller mikroagresjon/rasisme? Hvordan snakker vi om våre tilbud utad?
- Hvordan skape holdningsendring i kirken?
- Usikker på innrammingen av saken. Bør det være rasisme eller diskriminering? Forslag om: Inkluderende fellesskap. Liv i mangfoldige fellesskap. Conviviality, the art and practice of living together.
- Oslo bispedømmes ansatte har lært om antisemittisme. Det trengs bevissthet om hvordan man formidler bibeltekster, og om hvilken retorikk som brukes i møte med barn og ungdom.
- Hvem deltar på kirkens arrangementer? Vi bør fokusere på inkludering.
- Kirken har et majoritetsansvar. Vi kan havne i en diskriminerende rolle.
- Fremvekst av høyreekstremisme, anti-woke-bevegelse, Trump. Polarisering. Hvordan skal vi som kirke tenke om dette? Hva skal vi gjøre? Det finnes et radikaliseringsutvalg i vestlige bydeler. Det er mye skjult høyreekstremisme blant norske ungdommer. Kirken kan bruke sin posisjon i konfirmantundervisning til å sette rasisme på agendaen og jobbe for å skape en holdningsendring.
- Hvor enige må vi være for å bygge fellesskap? Menigheter bør bringe sammen folk om er uenige og snakke sammen.

5. Metode: Hvordan kan Den norske kirke best bidra i arbeidet mot rasisme?

- Samle og tilgjengeliggjøre ressurser.
- Bevisstgjøring er et mål. Skape bevissthet om det ubevisste.

- Ha en internasjonal horisont: Hva gjør KV? Hva kan vi lære av den internasjonale debatten?

6. Ressurser: Hvilke ressurser (forskning og fagpersoner) kan kirken spille på i arbeidet mot rasisme?

- Framtiden bor hos oss.
- «Sier vi» fra Kirkelig dialogverksted.
- HL senteret har mye bra materiell.
- Ressurspersoner på MF som har fokus på demokrati, medborgerskap, inkludering og deltakelse.